

A VÁCIUTCAI KORZÓ ÉVLAPJAIBÓL

ÍRTA MAGYAR ELEK

Az esti korzó különös csillogással szórta fényét a városra, midőn a kilencvenes évek végének dámái és urai találkoztak a Váci-utcában és kapcsolt részein. Már hatalmas lélekzessel élt a nagy Budapest, de benne volt még a régi Pest intim kedvessége, az emberek ismerték, többnyire szerették is egymást, a párbajok nagy békeáldomással végződtek, a kedves öreg Váci-utca nagy-nagy szalón volt esténként, zsúr, melyről elmaradni szinte csak komoly igazolás árán merészelt, ki a társasághoz akart tartozni.

Délben egyidőben a Koronaherceg-utca baloldala — Brudern báró híres, érdekes Párisi-házától Kertész-Patzik Lujza színházjegyeket is áruló Szervita-téri közismert trafikjáig — vonzotta magához a szenvedélyes sétálókat. Ez volt az Asbóth bajnokféle MAC »birodalom«, ehhez tartozott a »mamlasz-sarok« is, a Kossuth Lajos-utca szegletén lévő Cziráky-palota előtt, melyet egy, az anyós szerepkörre hiába törekvő, csipős nyelvű asszonyosság nevezett el így, bosszút akarván állni a gavallérokra, kik innen gusztálták lányait, a helyett hogy komoly lépésre szánták volna el magukat.

Maga a Hatvaniból lett Kossuth Lajos-utca is sétahely volt időnkint a déli órákban, midőn például Polónyi Géza politikus barátaival itt vitatta meg az eseményeket, különben pedig inkább csak az átjáró szerepét töltötte be.

Am az esti korzó a szó legigazibb értelmében vitatlanul és hiánytalanul a Váci-utcaé maradt kora ősztől tavaszig és Karácsony táján emelkedett a legáltalánosabb érdeklődés csúcsára.

Hatot kongat az óra a Régi Városháza tornyán, a piarista prefektusok hazavezetik sétájukról a konviktus diákjait néhai való Glöckelsberg labanccgenerális barokk palotájából lett rendházukba, a Kigyó-utca, a Haris-bazár, Kristóf-tér, Kötő-utca, Dunapart és Gizella-tér felől már jönnek a Váci-utcai nagy zsúr vendégei. Pár perc és sűrű sokaság hullámszik az utca egész szélességében, kocsiúton és járdákon. Igenis a kocsiúton is, mert ezekben az órákban csak elvétve és akkor is óvatos, lassú lépésben hajtva jelent meg egy-egy szép ekvipázs, csinos fiakker, méltóságteljes udvari fogat, mely utóbbinak bakján háromszögletű kalapos kocsis ült.

Ragyogóan világított üzletek szakadatlan sora között vonultak a sétálók a Városháztértől Calderoni optikusnak a »Csillagász«-hoz címzett boltjáig, az Iparbank épületében. (Ma a Pesti Hazai székháza áll a helyén). Odáig illet emennie mindenkinek, hogy megnézzék a társaságbeli hölgyek legújabb fotográfiáit, köztük az új jegyes- és ifjú házaspárok, valamint az elsőbálos fiatal leánykák képeit, melyeket hol Koller tanár, hol meg Strelisky udvari fényképészek állítottak közszemlére a kirakatban.

Útközben odamenet és visszajövet elhaladt a korzó népe Kisfaludy Károly és Vörösmarty Mihály halottasháza előtt, melynek emeleti falán ferdén álló lanttal koronázott emléktábla hirdeti, hogy itt, a hajdani Kappel-féle házban lehelt utolsót 1830 november 21-én a »mester«, 1855 november 19-én a »mesternél is nagyobb tanítvány«. Elmentek a Mosonyi-ház előtt, el a Korona-kávéház mellett is (az azóta megszűnt, illetve a Régi posta-utcahoz csatolt szűk kis

Korona-utca sarkán). Ebben a kávéházban akkor már csendes polgárok billiárdoztak és feketéztek fényben úszó ablakok mögött, de a 70-es évek második és a 80-asok első felében, itt volt a hangadó pesti fiatalság egyik csoportjának, a »terroristák«-nak hadiszállása. Az egyesített Budapest első főpolgármesterének, a nagybajszú Ráth Károlynak Karcsi fia volt a vezére a bőverű ifjaknak, kik sorozatos párbajokat provokáltak akkoriban. A hátsó, titkos különszobában pedig kártyacsaták dúltak s nagy játékoskarriererek indultak, hogy olykor a Nemzeti Kaszinóban és az Osztrák Jockey Clubban folytatódjanak.

Elvonultak a járóelők még több szép régi, relieffekkel, plakettekkel ékes ház előtt s elérkeztek az egykori nagy hírű, fényes bálterméről nevezetes »Hét választó fejedelem« épülete elé is, mely akkor már — alaposan átépítve — a »Nemzeti Szálloda« nevével viselte homlokán. Ennek első emeletén is (de benn a folyósón) jelentős eseményről számol be egy emléktábla: Ferenc József király 1889. április 1-én itt látogatta meg Haynold Lajos kardinális kalocsai érseket, ki pesti tartózkodása alatt a Nemzeti Szállodában szokott lakni.

Téli napokon — már ismét a 90-es évek végéről van szó — a ligeti korcsolyapályáról jövet erre tart a »jegesimalád«. Itt a veszedelmes nőhódító és jeles sportférfiú, Rohonczy Gida a »családfő«. Erre fordítja útját az is, aki színházba igyekszik. Ime, most lép ki Bachruchtól cilinderesen, galléros köpönyege alatt frakkban, a nagy Széchenyi fia, a finomlelkű Béla gróf, látcső az oldalán, az Operába megy, de előbb némi ajándékügyet intézett el világszép leányaival, Hannával és az Arany-szobor Piroskájának modeljével, Alice-szal.

Lónyay Menyhért egykori miniszterelnök unokáját, a karcsú, párducmozgású, izgatón gyönyörű Margitkonteszt nagynénje, Pejacevich Jánosné grófné gardírozza (Gardédám nélkül nem járnak lányok az utcán.) A pajkos, mindig jókedvű, még szinte gyerek-számba menő Karátsonyi-lányokat, a szóke Mancit és a barna Mémit az apjuk, a bohém Aladar gróf kíséri. Az Apponyi-féle Nemzeti Párt egyik oszlopa, Esterházy Mihály gróf a feleségét, Antónia grófnőt vezeti karján. A villanyfény megcsillan a szépasszony aranyzóke hajján.

Egy rendkívüli intelligenciát sugárzó, igen érdekesarcú barna szépség, Andrássy Tivadarné Zichy Eleonóra grófnő (a későbbi Andrássy Gyuláné) a Műcsarnok téli tárlatáról jön hugával, az üde-pirosarcú, aranyhajú, búbajos Hadik-Barkóczy Endrénével, nagyobb társaság központjában. Az ura, a hegyesszakállú, franciás külsejű Tivadar gróf az elnök odakint Nyilván a Kuglerbe mennek egy kis pihenőre. Még Kuglert mondunk, bár Gerbeaudé már a Gizella-téri cukrászda és Gerbeaud leányait rövidesen igen szívesen táncoltatja a pesti ifjúság.

Mint rendesen, most is mágnástársaságban látható a klasszikus arcélű, ünnepeelt Fáy Vilma. Világoskék atillás tizenhatos huszárok alkotnak udvart a bájos szóke Ágoston Lula körül. (Huszárezredes az apja.) Huszártiszt, egyben festőművész Szmrecsányi (Pajtás) Ödön udvarol és lesz rövidesen a férje a ragyogó Lechner Irmának, a »Papszi«-nak becézett építőművész leányának.

A MAC gárdája többnyire a ringójárású, hipnotizáló szemű, déli típusú Dunca-Schian Alma, a kuroképviselő Lits Gyula disztिंगáltan szép, sudáralakú Márta leánya, a tüzes tekintetű Hübner Olga, Náday Ferenc Ilonka leánya, Dobránszky Vili, Baligovics Terus, Veégh Mariska, Szilágyi Maca, Fery Auróra, Bobula Mariska iránt érdeklődik — mindnyájan sztárjai az Athléta-báloknak s mindannyian méltók egy-egy szépségverseny első díjára.

Megjelenik olykor-olykor, ha színházi elfoglaltsága megengedi, a »szőke csoda«, Márkus Emilia is. Pálmay Ilka, az »aranyos Ilus« sem mulasztja el — ha éppen itthon van, — hogy kivegye részét a Váci-utca örömeiből és az örökké mosolygó népszínházi primadonna, Küry Klára is eljön, mikor szabadideje van.

A soványság ezidőben még nem kötelező: öztermetű és molettebb hölgyek sorjáznak a különböző ízlésű férfiszemek előtt, ellenben majd csaknem hogy kötelező a »darázsderék«, illetve az ezt kegyetlen páncéljával biztosító fűző, amely alól talán csak Lónyay Margit és még egynéhány vakmerően újító dáma meri emancipálni magát. Rúzs és egyéb festék teljesen szokatlan dolog, egy fiatal leányról megbotránkozással beszélnek, hogy »email-lárva« van az arcán. A haj színe is legtöbbször valódi. Bátran megbízhat benne az udvarló, hogy igazi szőke, gesztenyebarna, fekete, vagy tizianvörös hölgyet kísér az utcán.

A szoknya hosszú és bő, alatta alsószoknya viselendő, többnyire fehér és csipkével szegélyezett, néha már suhogós, színes vagy fekete selyem. Még jó pár év eltelik, míg egy igen fess, barna ügyvédné alsószoknya nélkül jelenik meg merész úttörőként a Váci-utcán, még mindig hosszú, de már szűkebb ruhája alatt állítólag mindössze egy feszes szarvasbőr nadrágocskával.

A ruhát balkézrel kissé fel kell fogni, hogy ne söpörje az út porát. Így bizony többé-kevésbé bokán felül is kilátszik a fényes, vékony, fekete harisnyába bujtatott láb is, még nem a cipő- és harisnyakultuszban tobzódó »felszabadult női láb«, de egyrészt a torzító hócipő és csizma még nem tűnt fel a láthatáron, másrészt a Váci-utca delni Purmannál, a Szervitateren, vagy Vadásznál és társainál, a »suszterbazárnak« is csúfolt Páris-házban dolgoztatnak s a lábuk felszabadítatlanul is inkább szép, mint nem, sőt gyakran valóban ideális. Egy magas, igen arányosan fejlett szőke leány, Lickl Irma haladt el mellettünk. — Vigyázz, itt megy Európa legszebb lába — súgja felém Balassa Pista doktor, a turf orvos, a »szép Balassa«, ahogy Pest dái kényeztetik. A magasszárú gombos cipőben ritmikusan mozgó láb igazán szenzációs: kicsi és keskeny, a rüsztye magas, a lábszárból előtűnő rész finoman ívelt, a járása elragadóan könnyed, lebegő.

Az akkori divat — mint Sommerset Maugham is megállapítja a Sör és Pereg-ben — csakugyan méltósággal ruházta fel a nőt.

— Nagyszerű a természet — süvít kappanhangján (természetesen a nőkre célozván) a közkedvelt Zichy Jenő gróf, csettint hozzá egyet s végigisimitja vörös-szőke körszakállát. Batthyány Elemér, az ifjú Csekonics Gyula gróffal a Mánás Kaszinóba menet éppen akkor ér oda s helyeslően bólint csak úgy, mint Podmaniczky Frici báró, aki apró lépteivel viszont ellenkező irányban, a Dorottya-utcai Szabadelvű Klub felé tipeg. Hasonló véleményen vannak olyan szakértők is, mint az örökké fiatal Lechner Papszi, Lisznyay Tihamér, Feny-

vessy Franci képviselő, később főispán úr, Szabó Nándi, majdan Fedák Zsazsa ünnepeltetésének egyik főrendeseje, Gerlóczy Tamás, K. Császár Géza, Andreánszky Jenő, sőt maga az öreg alapí Salamon Aladár is, aki cillinderrel a fején, de kiskabátban, virzsiniát rágva rójja a korzót. Nagy barátja a szépnemnek az originális öregúr, elnézik a különöségeit, még azt is, hogy a cipőjén ott, ahol a tyúkszemét szoritaná, kerek kis ablakot vág.

Megtelik az utca, de megtelnek a pompás üzletek is. Gyorsan cserélődik a vásárlóközönség, gyorsan választ a vevő, alku itt nincs szokásban. A régi patricius kereskedők, az »Ypsilanti«, a »Kék csillag«, a »Próféta«, a »Fekete elefánt«, azután Marton Alajos, a jeles ízlésű díszműárú, Huzella, aki a legjobb angol vadászpuskákat árulja, a kedves, jó, komikusan nagyorrú Lechner József (Králik és Juventius mellett a legnevesebb és legrégebb pesti órás), a párisiakkal vetekező ékszerészek (Bachruch, Latzkó, Zirner), a londoniakat beéző férfidivatárusok (Várady Béla, a Dorottya-utcából is ideszámító Brachfeld) nagyszerű vásárt csinálnak. Ügyszintén az egészen közeli Kristóftéren Vértessy Sándor, a »Vénusz«-hoz cégérezett illatszerkereskedés tulajdonosa, aki valódi Guerlain Houbigant és Atkinson parfümököt s nem kevésbé valódi Farina kölnivizet árul.

A párisi Worth, a világhírű női szabó pesti egyenértékese, Monaszterly és Kuzmik ajtaját szünet nélkül nyitják-csukják az arisztokrata és egyéb úridámák, hogy új toalettet rendeljenek vagy próbáljanak. Kóburg Lujza hercegasszonyt is láttam egykor bemenni hozzá, fekete, zsinórral sujtásozott meggyvörös kabátka. enyhén turnüros fekete szoknya volt rajta, szőke fűrtjein kis asztrakán sapka, balkezeiben apró, hordócskaformájú muff, a karján korcsolya.

Medetz a Régiposta-utca sarkán lévő specialitás-traffic gazdája a legfinomabb havannákkal, Tisza-szivarral, meg Gianacis és Panajotti cigarettával látja el az urakat, Brunner mester viszont csodálatos játékokat indít útnak a gyermekszobák felé.

A mosolygóskepű Pórfi bácsi, aki 67-ben Ferenc József fejéhez oly kitűnően belelte ki a Szent Koronát, annyi cillindert ad el Chapman & Moore, meg Henry Heath műhelyéből az Old Bond Streetről (néhány Delion-félét is Párisból), hogy azóta sem tudta más utánacsínálni. Igaz, hogy azóta ki is ment a köznapi divatból a cillinder, aztán meg Pórfi bácsinak még azért is könnyebb volt a dolga, mert sohasem küldött számlát senkinek. »Aki fizet, fizet, aki nem fizet, azt majd az örökösök pereljék!« — szokta mondogatni. Denikve jóformán az egész Váci-utca férfitublikuma — persze leszámítva a huszár, ulánus, dragonyos, tengerész és egyéb tiszt urakat meg önkénteseket — Pórfi-cilinderben sétált. Sokan monoklit is hordtak hozzá, amit világos, hogy Calderoninál vásároltak, míg a gomblyukba való fölöttébb divatos bordószínű vagy fehér duplaszékfű szintén a szomszédból, a koronahercegutcai Szelnártól került ki.

Nyolc óra után gördülnek csak le a redőnyök a boltajtókra és hagyja el az utolsó korzózó, barátkozó, flörtölő dáma meg úr a Váci-utcát, hogy holnap este folytassa, ahol ma elhagyta. Folytassa, míg eljön egy korszak, amikor hat órakor csukják a boltokat s a sétálókat és vásárlókat száguldó autók és óriás dűbörgő autobuszok szorítják ki mindjobban a régi színpompás pesti váciutcai korzóról.